

Interview met John Bosnak

Na 25 jaar zet John Bosnak er een punt achter

John Bosnak is een van de meest bekende en invloedrijke mediators van ons land. Begonnen als advocaat, heeft hij 25 jaar het vak van mediator beoefend. In die jaren heeft hij diverse bestuurlijke functies vervuld, opleidingen verzorgd, wetenschappelijke publicaties geschreven en actief bijgedragen aan het wetgevingstraject. Hij heeft besloten dat het tijd is te stoppen als mediator. Een mooi moment om met hem te spreken over zijn kijk op het vak, veranderingen in de afgelopen tijd, hoe hij zijn vak heeft beleefd en welke rol hij heeft gespeeld in de ontwikkeling daarvan.

DOOR MAURITS JAN VINK

Wat voor mediator was u?

Ik ben een intuïtieve mediator. Vooraf weet ik vaak niet hoe ik in een bepaalde situatie zal reageren. Wie je bent als mediator wordt grotendeels ingekleurd door wie je bent als persoon. Als je een bulldogmentaliteit hebt, moet je vooral geen mediator worden. Als je een zwerf van gedachtegangen bent, geldt dat eveneens. Je moet gestructureerd kunnen denken. Dat kan ik.

Ik werk vaak met een jongere co-mediator om mij scherp te houden. Die co-mediator kan dan tevens het verslag van het gesprek maken, zodat ik mij kan concentreren op de cliënten. Ik zoek bij voorkeur een co met aanvullende kwaliteiten. In bouwmediations neem ik bijvoorbeeld graag een aannemer-mediator mee. In andere zaken heb ik een voorkeur voor een gedragswetenschappelijk geschoolde co-mediator of een vrouw. Soms is het fijn als de co-mediator inhoudelijke expertise meebrengt. Hoewel het bij mediation eigenlijk niet over de inhoud gaat vinden veel cliënten dat nu eenmaal prettig. Bovendien vind ik het een professionele plicht om minder ervaren mediators aan vlieguren te helpen.

U begon uw loopbaan als advocaat in 1971.

Wat trok u aan in de rol van advocaat?

Mijn makke is dat ik geen beslissingen kan nemen. Daarom ben ik ooit begonnen als

advocaat. Dan hoef je geen oordeel te vormen over de zaak. Dat is aan de rechter, die beslist. Als advocaat moet je ervoor zorgen dat je cliënt de meest aanvaardbare argumenten heeft om de rechter te overtuigen. Je gaat alleen over de procedure, daarin ben je *dominus litis* – letterlijk: 'meester van het proces'.

Een jurist weet alles van literatuur, wet en jurisprudentie. Een advocaat is een jurist die daar een creatieve kop op zet. Het boeiende van de advocatuur vind ik dat je met die kennis en je eigen creativiteit kijkt hoe je de rechter een klein duwtje kan geven om die te overtuigen. Als dat lukt, dan geeft dat voldoening. Dat vind ik ook de maatschappelijke taak van de advocaat: voeg aan de bestaande literatuur, jurisprudentie en de wet je eigen ideeën toe, zodat je helpt om nieuwe jurisprudentie te scheppen. Als een regel in jouw optiek niet deugt moet je bouwstenen aanbieden waardoor de regel kan worden gewijzigd, of er nieuwe wetgeving kan worden gemaakt.

Een andere reden om advocaat te worden is dat het mij het allermooist leek op te treden voor 'weduwen en wezen': mensen die het slachtoffer zijn van omstandigheden of door toedoen van een of andere schurk. Maar eerlijk gezegd heb ik ervaren dat er maar weinig écht slechte mensen zijn. Meestal hebben mensen een begrijpelijke reden waarom zij doen wat zij doen. Het heeft mij even gekost om dat te gaan zien.

Maurits Jan Vink
is redactielid van dit tijdschrift.

U hebt duidelijk veel plezier in de rol van advocaat. Wat maakte dat u dan toch mediator werd?

Het drong tot me door dat problemen vaak niet opgelost waren als ik een dossier dichtdeed. Ik begon geleidelijk te beseffen dat al je werk maar beperkt wordt meegewogen in een vonnis. Je hebt bijvoorbeeld een prachtige, creatieve redenering uitgewerkt, en dan gaat de rechter daar niet in mee. Of hij gaat ermee aan de haal en doet alsof hij dat zelf heeft ontdekt. Dat vond ik vervelend.

Bovendien is procederen een lange weg naar een onzekere bestemming. Je bent soms afhankelijk van getuigen. Dan is het een gok of je wint of verliest: getuigen van de ene partij zeggen iets totaal anders dan die van de wederpartij. Geen van hen liegt, iedereen ziet het vanuit zijn eigen perspectief. Die arme rechter moet dan een besluit nemen. Dat is het onzekere van een procedure. Het tweede wat ik vervelend begon te vinden is dat advocaten het regelmatig juridisch ingewikkeld maken. Dat is leuk voor de advocaat, maar cliënten begrijpen er niks meer van. Daar heb ik me ook wel aan bezondigd.

Ik kreeg steeds meer cliënten die niet kwamen om er keihard tegenaan te gaan, maar die dachten 'die meneer Bosnak wil kijken of we zaken op een andere manier kunnen regelen'. Het werd mij steeds duidelijker dat een zelfgekozen oplossing beter werkt dan een door de rechter opgelegde oplossing – waarmee

de partij die ongelijk kreeg ongelukkig is, maar de partij die 'wint' is meestal ook niet echt gelukkig. Hij heeft veel kosten gemaakt, ellende en stress ervaren en zijn relatie met de wederpartij is voor altijd verstoord. Ik merkte dat ik het eigenlijk heel leuk vond cliënten te helpen hun eigen keuzes te maken. Dat paste in mijn eigen levensfase en sloot naadloos aan op mijn makke dat ikzelf niet goed ben in beslissen.

Ik heb ervaren dat er maar weinig écht slechte mensen zijn

Ik ben vervolgens eerst een tijd advocaat-mediator geweest. Op enig moment begon het te knellen dat je als advocaat wilt winnen, terwijl je als mediator erop gericht bent het onderliggende probleem op te lossen. Daarom heb ik uiteindelijk in 2009 het advocatenvak achter me gelaten.

U merkte dat het voor uw cliënten beter was een andere richting in te slaan. Tegelijk beleefde u veel vreugde aan het advocatenvak. Hoeveel vreugde hebt u beleefd aan het werk als mediator?

Met uitzondering van een aantal natuurtalenten, denk ik dat het een voordeel is als je wat ouder bent als mediator en meer

levenservaring hebt. Dan kan je mensen erop wijzen dat die voor hen nieuwe, ellendige situatie wel vaker is gebeurd. Sorry, jullie zijn niet zo bijzonder. En dat vind ik ook een leuk aspect van mediation: je mag geen advies geven, maar je kan wel je ervaring inbrengen.

Wat is de reden dat u nu toch gaat stoppen als mediator?

Ik kreeg het gevoel dat ik het vak ten volle heb uitgeoefend. Het kon niet beter. Toen had ik er ineens geen zin meer in. Heel wonderlijk. Het gaf niet meer de energie van vroeger. Toen heb ik geconcludeerd dat het tijd was om te stoppen. Gelukkig werk ik bij een leuk kantoor waar ik voorlopig nog als adviseur aan verbonden mag blijven voor mediationgerelateerde zaken.

U kijkt positief naar de advocatuur met hier en daar een kritische noot over de wisselende kwaliteit van advocaten.

Hoe kijkt u naar de kwaliteit van mediators?

MfN-registermediators zie ik in het algemeen als goede mediators. Zij onderwerpen zich aan de gedragsregels, de regels van het register en aan het tuchtrecht en hebben ten minste een minimale praktijk. Je kan vaststellen dat er ook relatief weinig klachten worden ingediend. Daarnaast lopen er veel niet-geregistreerde mediators rond waar ik geen beeld bij heb. Daar zitten vast ook hele goede tussen, maar iedereen kan zich mediator noemen. Helaas zijn er twee registers voor mediators, het MfN-register en het ADR Register. Dat zie ik als een splijtzwam in mediationland.

Mijn leven is goed gelopen omdat ik nooit in mijn eentje beslissingen hoefde te nemen

Wanneer vindt u een mediation geslaagd?

Ik ben geneigd te zeggen dat 70% van mijn mediations lukt. Maar dat roept natuurlijk tegelijk de vraag op wat lukken en mislukken van mediations is. Gaat het alleen om mediations die eindigen met een vaststellingsovereenkomst? In een van mijn laatste mediations kwamen partijen niet tot een vaststellingsovereenkomst. Die komt in de boeken als mislukte mediation. Maar later werd ik gebeld hoe tevreden ze waren over hoe het was afgewikkeld. Ik heb ook wel eens een mediation gedaan waar alles volgens het boekje liep en die eindigde met gedetailleerde afspraken in een vaststellingsovereenkomst. Dat geldt dus als een geslaagde mediation. Niettemin begon korte tijd later het hele gedoe van voren af aan. De strijd was helemaal niet geëindigd. Ik denk dat je als mediator tevreden mag zijn als partijen vinden dat je een zinnige bijdrage hebt geleverd aan de oplossing van het conflict, met of zonder vaststellingsovereenkomst.

'Paradigmawijziging' is voor u een belangrijk begrip. Wat bedoelt u daarmee?

Ja, dat is een van mijn stokpaardjes. Er moet op de lange duur iets veranderen tussen de oren van mensen, namelijk we moeten van 'see you in court' meer naar 'laten we samen een oplossing zoeken'. We moeten van het win-verliesdenken af. Een mooi voorbeeld hoorde ik op Radio 4. Het Noordhollands

Philharmonisch Orkest werd *last minute* afgezegd door de organisatie van het Lowlandsfestival. In plaats van de strijd aan te gaan is er gezocht naar een win-winafspraak voor de toekomst. Partijen hebben afgesproken dat het orkest volgend jaar alsnog op Lowlands speelt en dan een extra goede plek krijgt in het programma. De schade wordt vergoed.

Ik probeer zelf ook op die manier te denken. Ik heb zelden ruzie, maar als het een keer gebeurt probeer ik te denken: wat zit erachter? Wat ging er mis? Net als in mediation: het gaat niet om wie gelijk heeft, maar om hoe het zo gekomen is en hoe je er met elkaar uitkomt.

Dat vraagt dan wel dat je je emoties in bedwang kan houden.

Dat hoeft niet altijd, emoties hebben ook een functie. In een mediation kun je ook eerst de emoties alle kanten uit laten vliegen, zodat de mensen daarna weer naar elkaar kunnen luisteren. Daar moet je als mediator op sturen. Als mediator heb ik daar ook mijn manier voor: ik laat de partijen zelf de emoties en het verhaal samenvatten, in plaats van dat voor hen te doen. De een doet zijn verhaal, en om te voorkomen dat de ander intussen gaat 'tegenluisteren' – tegenargumenten bedenkt en dus niet oplet – vraag ik die ander samen te vatten wat de een heeft verteld, en ook of hij iets nieuws heeft gehoord. Daarna vraag ik de verteller of de samenvatting klopt en draai ik de rollen om.

U bent 25 jaar mediator geweest. Hoe heeft dat u persoonlijk veranderd?

Ik weet niet of ik veranderd ben. Ik geloof dat ik gewoon mezelf ben. Ik heb altijd al het idee gehad dat er voor ieder standpunt wat te zeggen valt. Eigenlijk ben ik altijd al mediator geweest. Het ene standpunt een groter gewicht geven dan het ander, daar zijn toch heel goede argumenten voor nodig. Daarom kan ik moeilijk beslissingen nemen. Ik ben een paar keer gevraagd kantonrechter-plaatsvervanger te worden, maar dat heb ik om die reden ook telkens geweigerd.

Het ligt u niet om beslissingen te nemen. Toch bent u een kantoor begonnen en bent u partner in een aantal kantoren geweest. Hoe bent u tot die besluiten gekomen?

Eigenlijk ben ik nooit echt een kantoor begonnen. Ik ben meer iemand die meebeweegt. Wel ben ik voorzitter geweest van de Nederlandse Vereniging van Mediation-Advocaten. Dat was een mooie tijd. Maar daar heb ik altijd gezamenlijke beslissingen genomen, we waren het altijd eens. Nu ben ik erelid. Mijn leven is goed gelopen omdat ik nooit in mijn eentje beslissingen hoefde te nemen.

Soms dient een besluit zich aan. U zei aan het begin van het interview dat u 'besloten' had te stoppen als mediator. Dat lijkt toch een beslissing die u zelf hebt genomen?

Ja, nu je dat zegt: dat is waar! Eindelijk heb ik een beslissing genomen. Leuk, *you made my day!*

Opeens had u er geen zin meer in en besloot u te stoppen. Is dat gevoel gebleven?

Ja! Heerlijk, ik hoef me niet meer te bemoeien met mensen die ruziemaken. Ik kijk met veel plezier terug op mijn werk als

mediator. Ik heb nu tijd om te wandelen met mijn vrouw, me eens echt te verdiepen in een paar inhoudelijk juridische mediationgerelateerde onderwerpen. Eindelijk eens lezen. Ik ben nu bezig met de roman van mijn broer Robert, *Red Sulphur*.

Hoe verhoudt de advocatuur zich in uw optiek tot mediation, en is daar de afgelopen decennia iets in veranderd?

Vroeger was het strijdmodel de standaard. Voor advocaten is dat op korte termijn financieel ook veel aantrekkelijker. En als je geen belang ziet in een vaste binding met je cliënt, is de neiging om te procederen als advocaat ook voorstelbaar. De afgelopen jaren groeit in de advocatuur het besef dat het in het belang van de cliënt is om te kijken of je niet gezamenlijk een oplossing kan vinden in plaats van verder ruziemaken. De waarde van mediation wordt steeds meer gezien. Ik hoop dat ik daaraan heb bijgedragen in de twintig jaar waarin ik als opleider was verbonden aan de beroepsopleiding van de Nederlandse orde van advocaten. Als je als advocaat doorgaat met ruziemaken neemt de boosheid bij de cliënt alleen maar toe. Zo raakt hij bijvoorbeeld uiteindelijk zijn klant of opdrachtgever kwijt. Het helpt veel meer als je teruggaat naar wat ze vroeger aan elkaar hebben gehad, wellicht aan elkaar hebben verdiend en wat ze nu dreigen kwijt te raken. Als je partijen daarop wijst gaan zij zich vaak achter hun oren krabben. Vervolgens kan je als advocaat voorstellen om op een andere manier naar oplossingen zoeken. Het helpt als de advocaat van de tegenpartij weet waar je het over hebt en bereid is naar het grotere plaatje te kijken. Anders blijf je hangen in het oude win-verliesspelletje van de traditionele advocatuur.

Die ontwikkeling in hoe er naar mediation wordt gekeken, zie ik ook in een arrest van de Hoge Raad van 6 oktober 2017.¹ Daarin zegt de Hoge Raad, kort samengevat, dat het onder bepaalde omstandigheden in strijd is met de redelijkheid en billijkheid om ondanks een mediationclausule toch een dagvaarding uit te brengen. De mediationclausule moet wel degelijk worden gezien als bindend. In die uitspraak proef ik een zekere mate van progressie van de behandeling van de mediationclausule en van mediation als serieuze optie naast rechtspraak. Ik schreef hierover in mijn laatste publicatie over de houdbaarheid van de mediationclausule.²

Hoe kijkt u terug op uw betrokkenheid bij de eerste fase van de wetgeving over mediation?

Ik ben heel actief betrokken geweest bij die eerste fase van de wetgeving over mediation met Tweede Kamerlid Van der Steur. Ik was voorzitter van de wetgevingscommissie van het NMI, de voorloper van de MfN. Van der Steur vroeg mij vanuit die rol mee te denken over de mediationwet. Als NMI waren we het in grote lijnen met de eerste versie eens. Op verzoek van

Kamerlid Van der Steur heb ik destijds zelfs in Vak K gezeten in de Tweede Kamer, bij de verdediging door hem van zijn initiatiefwetsvoorstellen. Dat is me niet door iedereen in dank afgenomen, omdat ik daarmee de neutraliteit prijs gaf, vond men. Dat vond ik niet, ik stond achter dat wetsvoorstel. We hadden vanuit het NMI wel wat bezwaren, maar vonden de voordelen veel groter. Helaas is er toen niks van gekomen. Nu zijn we in de fase dat er voor het eind van het jaar inbreng van het beroepsveld moet zijn, anders neemt minister Weerwind zelf een beslissing. Dat raakt aan een van mijn grote teleurstellingen: de tweespalt die nu heerst in het mediationveld. Jarenlang was iedereen in het buitenland jaloers op de eenheid die wij in Nederland kenden. Dat lijkt nu voorbij. Ik was ook erg verbaasd en teleurgesteld toen de NMv plotseling uit de MfN stapte. Ik vond het belangrijk om eenheid uit te stralen, maar die is er nu niet meer. Dat levert nu problemen bij de wetgeving. Dat vond en vind ik pijnlijk, maar ik ben toch lid gebleven van de NMv in de hoop dat ik misschien nog iets zou kunnen betekenen. Maar dat is er helaas niet van gekomen.

Een van mijn grote teleurstellingen: de tweespalt die nu heerst in het mediationveld

Zou dat misschien een mooie laatste mediation kunnen zijn voor u, als mediator, coach of klankbord?

Dat zou ik nog wel mooi vinden. Ik zou dat dan niet alleen willen doen, maar met een team van drie mediators. Ik denk dan aan een man en een vrouw erbij, waarvan een psycholoog-mediator, zodat we kunnen sparren. Ik denk dat ik stakeholders van alle partijen erbij zou betrekken en er een groepsmediation van zou maken.

Na een nacht slapen is het duidelijk

De ochtend na het interview mailt John Bosnak dat hij na een nacht slapen terug wil komen op een mogelijke bemiddelende rol. Hij schrijft dat hij te enthousiast was en het hem toch niet zo'n goed idee lijkt. De beslissing om te stoppen als mediator is een definitieve beslissing. ■

NOTEN

1. HR 6 oktober 2017, ECLI:NL:HR:2017:2566 (Hermitage).
2. John Bosnak, 'De mediationclausule: hoe lang nog beperkt houdbaar?' in: C.J.M. Klaassen, G.J. Meijer & C.L. Schleijsen (red.), *Going Dutch: ADR in Nederland, in het bijzonder bij het NAI*, Onderneming & recht nr. 113, Deventer: Wolters Kluwer 2019, hoofdstuk 14. Over dat onderwerp ook TC 2022/4, p. 22-32.